

Prof. dr hab. David Malcolm
Uniwersytet SWPS, Warszawa

Recenzja pracy doktorskiej mgr Dominica Patricka Sheridana p. t. "The Rise of National Identity in Australian Poetry of the Great War" (Narodziny świadomości narodowej w poezji australijskiej I Wojny światowej)

To doskonała i oryginalna rozprawa doktorska. Przeczytałam ją w całości z dużym zainteresowaniem. Rozprawa przedstawia również i w pełni dokumentuje ważny i nowatorski projekt edukacyjno-naukowy, za który odpowiada Autor. Ten projekt jest przykładem dobrze zastosowanej nauki i wartościowego wpływu społecznego.

Jest tak wiele dobrych i złych opowieści o Wielkiej Wojnie 1914-1918. Przybierają one formę mikro-narracji (relacje i legendy indywidualne i rodzinne), lokalnych (na przykład, pułki z hrabstwa Lancashire w północnej Francji), regionalnych (na przykład, Wielka Wojna na Bałkanach), oraz wielkich narodowych i ponadnarodowych narracji (opowiadają o tym wszyscy walczący). Co ciekawe, nie zgadzają się. Na przykład serbska relacja z Wielkiej Wojny znacznie różni się od austro-węgierskiej. Narracja Sheridana – bo to jest narracja – jest wartościowa i w dużej mierze przekonująca.

To przede wszystkim australijska narracja. Nie ma to marginalnego znaczenia dla zrozumienia strasznych wydarzeń lat 1914-1918. (Daty te są wygodnym skrótem czasowym. Medale służby generalnej moich dziadków podają rok 1919 jako datę końcową. Niedawna wystawa w *Musée de l'Armée* w Paryżu nosi tytuł „À l'est la guerre sans fin: 1918-1923.”) Niall Ferguson argumentuje, że to w pewnym stopniu zdolność Wielkiej Brytanii do mobilizacji zasobów i populacji jej dużego imperium pozwoliła jej przejść przez dwa główne konflikty

zbrojne XX wieku z pewnym sukcesem. Tak więc role Australii, Nowej Zelandii, Kanady, Afryki Południowej, Wysp Karaibskich i Indii w Wielkiej Wojnie są kluczowe i zasługują na analizę.

Jest to oczywiście narracja. Przez dziesięciolecia byliśmy prowadzeni do nieufności wobec narracji. Są stronicze. Są częściowe. Nakładają ramę narracyjną na amorficzną rzeczywistość. Kłamią. Jednak sam mam do nich sentyment. Pozwalają w pewnym stopniu uchwycić tę niespójność życia. Zawsze możesz się z nimi kłócić. Sheridan oferuje nam narrację. To ma sens. Jest spójna. Wywiera wielu aktorów i perspektyw. To lepsza narracja niż niektóre inne.

We wstępie Autor przedstawia materiał historyczny, do którego bardziej szczegółowo powraca w późniejszych rozdziałach: krótkie podsumowanie rozwoju australijskiej świadomości narodowej w XIX wieku; kilka ważnych punktów doświadczenia wojskowego Australijczyków podczas Wielkiej Wojny (bitwy pod Gallipoli grają tutaj ważną rolę, podobnie jak w całej rozprawie); oraz kilka ogólnych refleksji na temat historii poezji wojennej, w tym Wielkiej Wojny. Ostatni podrozdział przedstawia uzasadnienie wyboru korpusu australijskich poetów wojennych Sheridana. Ten ostatni ma sens, ponieważ nie jest od razu jasne, kto może zostać uznany za australijskiego poetę wojennego.

Pozostałe rozdziały opowiadają swoją historię spójnie i dobrze. Omawiają wczesne entuzjastyczne postawy wobec wojny, komiczne reakcje na początkowe etapy zaangażowania Australii w wojnę, bohaterski obraz australijskiego żołnierza, zmieniające się nastawienie do wojny (w której znaczną rolę odegrały pisarki, choć w poprzednich tematach mowa również o pisarstwie kobiecym). Nieuchronnie zmęczenie i żal odgrywają ważną rolę w części poświęconej zmianie postaw, podobnie jak w kontekście innych literatur narodowych. Upamiętnienie, również nieuchronnie, jest wysuwane na pierwszy plan w ostatnim rozdziale. Złożona pamięć o Wielkiej Wojnie żyje w Australii, podobnie jak gdzie indziej.

Rozprawa zawiera także wartościową i wyczerpującą bibliografię. Jedną z głównych cech pracy Sheridana jest jednak przewodnik po Australian Great War Poetry Website - znakomite, przemyślane i fascynujące narzędzie naukowe, które będzie służyć przyszłym pokoleniom badaczy. Jak napisałem powyżej, jest to przykład stosowanej nauki, która może mieć tylko silny wpływ społeczny.

Pozwolę sobie podsumować główne mocne strony rozprawy Sheridana:

- Oferuje spójną i przekonującą narrację o dziedzinie literatury, która jest mało znana nawet w Australii. Jedną z przyjemności czytania Sheridana jest spotkanie czytelnika z szeregiem bardzo interesujących pisarzy i tekstów. W tym sensie rozprawa jest autentycznie oryginalną pracą naukową.
- Jest to produkt oryginalnych badań, dobrze udokumentowany, a na stronie internetowej oferuje dostęp do materiałów, które bez wątpienia będą miały wielką wartość dla przyszłych studentów i naukowców.
- Umieszcza stosunek Australii do Wielkiej Wojny w interesującym kontekście złożonej kolonialnej przeszłości Australii przed 1914 rokiem.
- Podkreśla szeroki wachlarz poetów zaangażowanych w kronikę konfliktu. Jest szczególnie cenna ze względu na podkreślenie złożonej roli pisarek w pisaniu o wojnie.
- Nie porównując nieustannie pisarstwa australijskiego z pisarstwem brytyjskim, Autor taktownie wskazuje na różnice – społeczna różnorodność pochodzenia australijskich pisarzy, różne akcenty ostatecznego rozczarowania wojną.

Pozwolę sobie również zasugerować pewne obawy dotyczące pracy doktorskiej:

- Jest to narracja i z powodów sugerowanych powyżej wielu czytelników może uznać to za kłopotliwe samo w sobie. Czy nie ma innej możliwej lub dostępnej narracji? Być może

jest to problem dla tak pionierskiej pracy jak praca Sheridana. Inne kontr-historie pojawią się później.

- Kwestia tożsamości narodowej nie jest postrzegana jako problematyczna. W niniejszej rozprawie przedstawiono ją jako monolityczną. Zdrowy rozsądek podpowiada teraz, że tak być nie może. I jest pod ręką wielu uczonych, którzy mówią nam, że możemy co najwyżej mówić o tożsamościach narodowych, narodowych pamięciach lub narodowych historiach (w liczbie mnogiej).
- Autor działa z nieco ograniczonym obrazem tego, czym jest brytyjskie pisarstwo Wielkiej Wojny. Niedawne badania wykazały głębię i złożoność archiwum pism Wielkiej Wojny w Wielkiej Brytanii oraz to, jak mało o nim wiemy. Istotne są tutaj prace Marzeny Sokołowskiej-Paryż i Ann-Marie Einhaus. Ale szczegółowe opisanie tego byłoby odwróceniem uwagi od zainteresowania Sheridana.
- Poezja jest zasadniczo postrzegana jako dokumentalne źródło ilustrujące świadomość pisarzy i czytelników w czasie pisania i publikacji. Sheridan jest pod tym względem dość konsekwentny. Trochę się tym martwię. Poezja to nie tylko dokument. Jest to specyficzne użycie języka. Dlaczego wybrano ten rodzaj tekstu? W jaki sposób ograniczenia tego typu tekstu warunkują przekaz, który przekazuje? Jakich technicznych wyborów dokonywali pisarze i z jakimi tradycjami wiążą się takie techniczne wybory?
- Autor ma nieco nieformalny styl pisania. Na przykład: „The ever-increasing casualty lists were certainly enough to dishearten soldiers and civilians alike, but the reality of the graveyard was far worse. For every Australian, soldier or civilian, the sight of the dead in their final beds of rest was oft times all that was needed to transpose patriotism into bitter grief” (str. 237). Być może jest to część tego, o co chodzi w byciu australijskim pisarzem.

Być może moja reakcja jest częścią tego, o co chodzi w byciu starszym brytyjskim czytelnikiem. Zapomnijmy, że kiedykolwiek to napisałem.

Ale te zastrzeżenia w żaden sposób nie umniejszają mojego podziwu dla tej rozprawy.

Praca doktorska Pana mgr Dominica Patricka Sheridana p. t. "The Rise of National Identity in Australian Poetry of the Great War" (Narodziny świadomości narodowej w poezji australijskiej I Wojny światowej) jest ważnym wkładem w badania nad twórczością literatury anglojęzycznej I Wojny Światowej. Jej wartość poznawcza jest moim zdaniem wybitna, co pozwala stwierdzić, że rozprawa doktorska Pana mgr Sheridana w pełni spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim przez odpowiednie ustawy i stanowi podstawę dopuszczenia jej Autora do następnego etapu przewodu doktorskiego.



David Malcolm

3 sierpnia 2023 r.

